

Quina pena en el nostre país que l'artista sempre ha de topar amb la cosa materialista del comerç i del capital.

Jo que tantes i tantes coses he pogut deixar en disc una de les coses que tot hom m'ha reconegut, que he estat un bon "liederista" no he pogut aconseguir deixar una "Bella Indolència" de Schubert, ni un "L'amor del poeta" de Schumann.

Sempre que he proposat ^{imprimir} ~~fer aquestes~~ obres que han estat tota la il·lusió de la meua vida, i que tot hom m'ha reconegut la bona ^{i fidel} interpretació que he donat d'aquestes obres genials, ~~però~~ m'he sentit sempre la mateixa cançó: no Vendrell, això no és comercial.

I aquí em teniu que ^{per no ésser prou comercial} no podreu deixar en disc cap de les meves màximes creacions.

I la pena és que aquella antologia que he fet de les cançons del món, des del XIIIe segle fins als nostres dies, no en quedará res en disc perquè he fet una obra que no ha estat comercial. I la glòria i l'història de l'artista?

Aquests historials s'ha d'escriure en l'espai!
I la sort nostra és que com més amunt de
l'espai més immortal es fa i més queda.

I si el meu cant no ha arribat a aquest
espai prou elevat? Llavors no en quedaran
res?

LA CANCÓ CATALANALA CANCÓ CLÀSICA^s

i

LA SEVA INTERPRETACIÓ*a vosaltres*

En presentar-me al públic en una nova faceteta de les meves activitats artístiques, cal que faci un aclariment. No em guia, ni he abrigat la pretensió de presentar-me al davant vostre amb la idea de donar una conferència, ni em guia el propòsit d'ambientar i dur aquest acte cap a aquest terreny. No voldria que veiessiu en mi Vendrell conferenciant. El meu propòsit no és altre que tenir amb vosaltres una conversa que procurarem fer-la ben amable i ben senzilla. Sabem que Vendrell us interessarà més de sentir-lo cantar que no de parlar i que tots agraireu que no us entretingui massa amb la meua paraula poc florida. Sabem que Déu ens ha cridat en aquest món per a cantar i, sobretot, per a cantar les nostres cançons. Però per a cantar hem de saber per què cantem i com cantem. I és això que pretenem explicar-vos. x

+ Un dia el nostre gran mestre i amic Pau Casals, ens deia: -Quan un artista arriba, amb el seu art, al poble i viu una popularitat encesa, aquell artista ja no es pertany a ell mateix

i és del poble que l'ha fet i no pot negar-se a res que pertanyi al seu art. ~~X~~ Per tant, jo que crec i sé escoltar els mestres qui m'han format, quan ^{Josep, Ros, Lluís, Lala} ~~Delfi Dalmau~~ va demanar-me que vinguéss a dir-vos ^{els amics Canoves} coses relacionades amb la més viva de les meves activitats artístiques, recordant les paraules del mestre i sentint-me ja el pes dels anys damunt les espatlles i amb l'obra gairebé realitzada, no he pogut negar-me a la seva petició, i sacrificant una mica la meva modèstia, m'he despullat de petits prejudicis i he vingut, avui, amb el convenciment de complir un deure; ~~Y no m'apuntarà de vant i tant ni pa-
tent de savis~~ I vinc a dir-vos, si res més no, les coses que hem ben apreses i que hem viscut amb la bona intenció d'aprofitar-nos-en tots una mica.

* Catalunya ha estat i és un planter de cantaires. No parlo dels que cantem. Vull dir dels creadors. En primer lloc "EL POBLE". Ningú no crea com ell, -el cançoner català ens ho diu prou-, i com ell els fills il·lustres d'aquest poble; els: Clavé, ^{Nicolas} Alió, Millet, Morera... Perquè creiem que el veritable cantaire no és el que canta sinó el que fa cantar. El creador de l'obra: el poble i els grans mestres. Els qui cantem no som sinó uns instruments interpretatius. Els veritables cantaires són els qui han recollit l'ànima del nostre poble i ja sigui en glosses o en l'obra original han posat a la nostra disposició el fruit de la seva ànima perquè amb la nostra veu i amb el nostre temperament i intuïció artística la servíssim i la

féssim estimar als nostres compatriotes fins a remoure'ls l'esperit fent-los conèixer totes les bel·leses vives, tota la seva valor poètica i musical. X

I avui, -com us hem dit abans- ben nets de prejudicis, venim a vosaltres amb una gran alegria a l'ànima a celebrar aquesta conversa, perquè Manresa ens diu tantes coses! Manresa i tot el Pla de Bages han contribuït plenament a la nostra formació artística. Com oblidar aquella època de la nostra joventut en què la nostra pobreta veu us duia les nostres cançons a les sales de concerts dels vostres orfeons i centres culturals! Manresa, Sallent, Gironella, Balsereny, Berga... quants de records! Voldria que encara tot el Pla de Bages n'estigués ben ple de la nostra veu i de les cançons de la terra, com la història és tota plena dels manresans.

Manresa vol dir: pàtria. Manresa vol dir: treball. Manresa vol dir: art. I Manresa vol dir, per a nosaltres: llar. I vol dir llar perquè a Manresa va ésser on va revelar-se'ns l'art del nostre fill Emili. No sabem que el nostre fill volia cantar i ja la seva veu volava pel cel d'aquesta ciutat a través de la vostra emissora de Ràdio. Manresa, doncs, és doblement estimada perquè va despertar i acollir la sensibilitat nostra en els anys de l'adolescència i ha despertat després d'uns anys, la del nostre fill. Per això us hem dit que per a nosaltres Manresa vol dir llar, també.

✓ Sempre hem cregut que la cançó és tan antiga com l'home. Creiem que l'home abans de parlar devia cantar, perquè abans d'inventar-se l'idioma, -una altra gran obra del poble i dels poetes- d'inventar-se les paraules -no la paraula- per a poder entendre's devien fer uns sons guturals i construir com una mena de melodies curtes amb què expressar els seus desigs i demanar allò que volien. Però no ens embranquem esgratinyant la prehistòria, si no ens volem perdre i anem directament al nostre lema: la cançó. Abans, però de parlar de la cançó, parlarem de l'interpret cantant.

✗ Cantar no vol dir cridar, baladrejar. Cantar vol dir recitar amb música; vol dir expressar dintre una justa afinació i una disciplina rítmica les paraules que han inspirat la melodia del músic. Es pot cantar amb molta veu; com més facultats tingui el cantaire millor; i es pot cantar amb la veu justa, amb una extensió justa també, però amb la sensibilitat i amb el talent que requereix interpretar la cançó. La veu no és sinó l'instrument del qual el cantant es serveix per a donar al públic les seves interpretacions. La veu és un instrument com el violí, el clarinet, l'oboè, etc. Ah, però, cantar és altra cosa. És la unió dels sons i la paraula. Què en farem d'un bon instrument, si no sabem tocar-lo? Si no coneixem ni sabem dominar el seu mecanisme? L'instrumentista, què fa abans d'agafar l'instrument? Estudiar música, fer-se músic i després conèixer i dominar l'instrument. Ah! però, amb això no n'hi ha prou enecara. Cal després cultivar la seva sensibilitat, saber aprofundir en l'ànima de l'obra que ha d'interpretar i adquirir la formació artística que despertí el foc sagrat dels privilegiats! ✗
~~els artistes.~~

Quants cantants hem conegut amb aquesta preparació? Pocs, molts pocs. Quants cantants hem conegut a qui Déu ha donat una bona veu, una gran ~~veu~~ veu i no han tingut cura de la seva formació intel·lectual, musical i artística? Molts! Fins n'hi ha que no saben gens de música, que canten perquè tenen veu i intuïció i triomfen davant del públic. Són els dotats per Déu. Uns instrumentistes; no cantants. Hi ha fins i tot cantants d'òpera, divos mundials, que saben la música justa per a lluir les seves facultats interpretant les òperes italianes fàcils de melodia i senzilles d'orquestració que no els entrevanqui amb dissonàncies, que vocalitzen a la perfecció, saben com han de respirar per a emetre una nota brillant, la més aguda, sense perill que se'ls trenqui, o els falli, però no saben ^{man a pa} res més. No pronuncien clar perquè el públic els entengui la lletra, -en la part literària hi ha l'esperit, l'ambient, el diàleg, l'argument de l'obra-, no són justos d'afinació, no tenen quadratura justa... No són cantants. Són privilegiats amb un instrument valuosíssim del qual se serveixen a mitjes. No canten! Fan vocalitzacions melòdiques amb una o dues vocals. No canten! Perquè cantar ^{no repeteix} (vol dir recitar amb música. La paraula no pot perdre's mai si volem que l'oient en copsi tot l'esperit i tota la bel·lesa. I veiem que aquesta mena de cantants dotats per Déu amb el do més gran que dona als homes, quan amb tota franquesa els dius en profit de la seva superació: -Té molt bona veu, vosté, però ha d'estudiar.- Us contesten: -Què diu home, si estudio sis hores cada dia!- D'aprendre's les obres de memòria a casa d'un repassador que es diu mestre de cant i vocalitzar dues hores cada dia fent mal de cap als veïns, en diuen estudiar. No; estudiar és altra cosa. I això

passa als cantants i no als instrumentistes perquè els primers s'adonen que han d'aprendre de música quan se'ls revela la veu i ja són uns homes de divuit o vint anys, i són massa grans per aprendre de solfa; en canvi als segons els ve la vocació de petits i el qui vol ésser pianista, va a l'escola a l'edat d'aprendre de música; en l'infantesa.

Estem d'acord, doncs, que hi ha dues menes de cantants: els dotats d'un bon instrument, que són els que ^{generalment} no canten, i els que, amb un instrument menys privilegiat, saben vèncer amb talent les dificultats amb el mecanisme que la interpretació de l'obra els imposa; que vol dir: musicalitat, quadratura, ritme, afinació perfecta, clara dicció i el domini tècnic de la veu dintre les seves facultats.

No cal remarcar que a nosaltres ens plau en més i preferim els de poques facultats que no pas els altres. Quant als primers, sempre haureu sentit quan s'ha parlat d'ells amb admiració: -Noi, quina veu!- Però, no en dubteu; és molt millor quan es diu: -Noi, que bé que canta!- Sense cap mena de dubte, quan l'instrument, la veu en aquest cas, passa a segon terme, és quan el cantant és bo.

I fet aquest breu comentari sobre l'interpret ~~de la cançó~~, ara veurem què és la cançó i com entenem la cançó.

Uns més, altres menys, tots els grans mes-

tres l'han cultivada la cançó. I hem vist que és més difícil del que sembla aconseguir-la plenament. Els grans mestres quan fan una gran obra orquestral, polifònica, tenen molt camp per córrer i tota la llibertat descriptiva i temàtica que volen, però en la cançó s'han de cenyir a l'ambient i a les imatges i als versos que els ha servit el poeta.

La primera de les belles arts és la poesia. El poeta és el que capta i descobreix la bellesa de les coses i amb el ritme i la rima canta la Naturalesa i fa que ens adonem dels secrets que poden fer-nos la vida agradable i que si no fos ell amb el seu esperit subtil, sensible i agut que ens les descobreix, passaríem pel costat de les més tendres vibracions, de llums, d'imatges, de tonalitats dolces o cantelludes sense adonar-nos-en, perquè no sabríem copsar ~~to~~ totes aquelles belleses que Déu posà en el món per al goig nostre.

I en la musicalitat rítmica i cadenciosa dels seus versos veiem com el poeta canta abans que el músic. Mireu si no:

Avui la mar, la lluna i les estrelles,
amb tú m'han fet pensar...

Veritat que la cadencia d'aquests ~~dos~~ versos tenen en el fons una melodia que frisa per sortir? El poeta, doncs, és qui inspira el músic i qui li dóna la idea melòdica ja mig feta. I una vegada agermanada la poesia i la melodia la cançó està creada. La poesia és la gènesi de tota obra d'art i cap altra la necessita tant com la cançó.

La cançó és la expressió més pura de totes les manifestacions musicals. És l'expressió que surt de l'ànima. És la mateixa poesia i la poesia feta cançó és l'obra d'art que més tendrament, més profundament ha commogut el cor humà. Perquè les coses que surten de l'ànima no tenen cabuda més que en l'ànima mateixa. La cançó és l'essència de la música; n'és l'esperit; n'és el perfum!

+ *tristesa primerament*
La Balanguera del M. Vives

Tenint, doncs, com tenim, aquesta idea de com creiem que és la cançó, el cantant, mai no cantarà prou bé, si abans no estudia profundament la poesia que l'ha inspirada, tant en el sentit analític com en el sentit declamatori. És a dir: cantar-la igual com la recitariem sense música, amb la dicció clara i donant-li el valor fonètic aprofitant totes les consonants que tant ajuden a l'emissió dels sons i que tan importants són en un idioma ric de matisos com ho és el nostre. Mireu sinó, els alemanys i els russos que com nosaltres tenen un idioma on les consonants són de tanta importància, si saben aprofitar-se'n i com sacrifiquen una mica la bellesa del color de la veu a la dicció. No és que volguem dir que la veu ha d'abandonar-se, no. La veu s'ha d'aconduir sempre, perquè la veu és com un nen petit, que si el deixes de la mà, quan menys t'ho esperis et donarà un disgust. El disgust en la veu, és que quan menys t'ho esperes i més confiat cantes, el rogall, el "pollastret" es presenti en el moment més delicat i et faci deslluir tota la labor feta. Però això que la veu pugui fallar ja entra en l'ordre tècnic i en el domini del mecanisme i de la impostació. El què hem volgut dir en parlar de l'estudi de la cançó entra en la categoria de l'interpret exquisit i del virtuosisme. I això

Raimon i
espriques
i l'ent
grau
del m. v. t. c.
Veucla-
gues.

no s'adquireix més que amaran-se l'esperit del
perfum poètic de l'obra.

Mai no oblidarem les lliçons i els consells
del mestre Lluís Millet quan treballàvem en la
nostra formació.

-Si en cantar, -ens deia- parles de la nit
una cosa fosea i misteriosa com és la nit, mai
no ho has d'expressar amb una veu blanca i cla-
ra. La veu ha de tenir el color i el misteri
de la nit, ^{que} en aquest cas, és la cosa expressa-
da; el lloc de l'acció. Ara bé, si parlem d'u-
na cosa clara, ja ho diu la paraula; la veu ha
d'ésser clara. I això és facilíssim parlant
clar.

Oi que és fàcil d'entendre? Doncs això és
el que no saben fer ^{aquells} ~~els~~ cantants que no tenen
els estudis musicals i literaris, estudis de
declamació i que no s'han preocupat sinó de la
veu.

~~~~~

La cançó, hem dit abans, és tan antiga com
l'home, però nosaltres per a seguir endavant
agafarem de punt de partida, l'Edat Mitjana.

Els trovadors, creadors de la cançó, en
aquesta època passejaven les seves penes, les
seves alegries, els seus amors, per tots els
àmbits de la terra en forma de cançó.

El tresor líric de l'Edat Mitjana és im-
mens i és curiós de fer notar el sabor gregorià
que tenen les cançons d'aquella època. Això ens

fa creure que els trovadors cercaven contacte amb la música sacra per ben orientar la seva inspiració i les seves idees, ja que el cant gregorià és una font inestroncable de savieses melòdiques. Trobem en aquesta època un nombre immens de composicions ben estimables d'autors ~~desconeguts~~, anònims; però trovadors dels més destacats i més notables foren Moniot d'Arràs i sobretot Chatelain de Coucy.

Coucy fou un dels més cèlebres trovadors que visqué abans de Sant Lluís.

Els seus amors amb "madame" de Fayel han donat tema per a la composició de nombroses obres en forma de romanç. Coucy, a més d'un excel·lent poeta, fou un gran guerrer. Ferit a Palestina per una sageta enverinada va sentir-se morir i ordenà el seu escuder de posar el seu cor dins d'una caixeta d'argent, després de la seva mort, i d'enviar-lo a la seva estimada. El trist present caigué en mans del senyor de Fayel i fent-lo ~~cuir~~ cuinar pel seu cuiner va ésser servit a taula a "madame" de Fayel, qui va menjar-ne, ignorant la venjança del seu espòs. Quan després ella se n'assabentà, es va deixar morir de fam.

Les cançons d'aquest Trovador es troben en nombre de vint-i-quatre dins els manuscrits de la Biblioteca Imperial, a França.

Escolteu una de les seves millors cançons que duu per títol el primer vers de la trova:

"Quan el joliu rossinyol"

Dediquem una petita atenció primer a la nostra "Cançó de Nadal" que el mestre Francesc Alió va incloure en la col·lecció que amb el títol de "Cançons Populars Catalanes" va publicar ja fa una colla d'anys a Barcelona.

Avui vivim, malauradament per a la música popular, un empatx i un equívoc tràgic que fa el descrèdit més absolut de la paraula Folklore. Tota la gitaneria i tota la cupleteria vulgar ens han desacreditat el sentit d'aquesta paraula. Però, nosaltres, que afortunadament, distingim i sabem què vol dir "Folklore" usarem d'aquesta paraula sense relliscar en l'equívoc ni el barreig amb què la gent ignorant i malintencionada n'han fet tan mal ús de fa un quan temps.

En el pròleg d'aquest recull del mestre Alió, el gran mestre Pedrell ens diu, entre altres coses:

"Lo Folk-lore espanyol ha explorat en tots los terrenos del "saber popular", en la "ciència d'aquest nom, no sols en la "demo-psicologia" y, per tant, en lo sentir popular, sinò en lo referent a la vida y "costums y jochs en què 's conservan los "vestigis de civilisacions anteriors als "cuals la ciència prehistòrica concedeix "importancia capital."

"Tots o gayrebé tots los diferents "punts de vista d'una mateixa cosa que compendian la serie de coneixements que abarca lo Folk-lore espanyol, han sigut investigats per los literats, los psicòlegs, los estètics, los historiadors, los filòlechs, los mitògrafos, los ideòlechs y fins per los qu'aspiran a coneixer la biologia y desenrotllo intelectual y del es-perit humà". (1)

Doncs bé, què vol dir això? Que el poble és el creador màxim i amb les seves manifestacions crea l'art i la història de la nostra personalitat i costums. I com hem volgut dir abans, segons la psicologia del moment en què viu, crea i juga amb una mateixa cosa però sempre en un sentit creador i elevat, converteix una cançó tendra en una cançó de tabola i de platxèria.

Escolteu-ne l'exemple:

CANÇÓ DE NADAL

I

Lo desembre congelat
confús se retira.
Abril de flors coronat
tot lo món admira,
quan en un jardí d'amor
naix una divina flor
d'una rosa bella
fecunda i pocella.

II

Lo primer pare causà,
la nit tenebrosa
que a tot lo món ofuscà
la vista penosa,
més en una mitja nit,
ve lo sol que n'és eixit
d'una bella aurora
que'l cel enamora.

III

Amb gran contento i amor
celebrem lo dia,

---

(1) Hem conservat l'ortografia del Mestre per a dir-ho amb les seves mateixes paraules.

puig que lo diví Senyor,
 naix amb alegria.
 Si no tenim més tresor,
 oferim-li nostre cor,
 tota la finesa,
 de nostra fermesa.

&&&&&&&&&&

Veritat que ^{en} aquesta cançó hi ha tota la tendresa, tot l'amor religiós, i tot l'ambient del moment en què fou creada? Doncs mireu la seva variant completament canviada, i d'una psicologia completament distinta. Abans de cantar-la, però, farem un xic d'història.

Hi ha un adagi antic que diu:
 Per Sant Martí
 es beu bon vi.

La festa de Sant Martí era antigament una festa popular de joia. En la primitiva església es celebraven en aquesta diada festes de caritat que s'anomenaven "àgapes". Els pagans després d'haver sacrificat els animals als seus ídols, menjaven tots junts, rics i pobres, allò que restava de les seves víctimes i bevien vi desmesuradament i cantaven i ballaven amb un esbojerrament desenfrenat. I en aquell ambient de folia naixia sens dubte la cançó de beure.

Sant Gregori el gran, per a atreure'ls a la veritable religió els va permetre fer aquestes festes entorn de la seva ermita i els autoritzà a posar-hi unes parades d'herbes i hortalisses que venien, amb la condició d'entrar abans de la festa a oir la santa missa. Creiem que aquí comença l'origen de la romeria i dels aplecs.

Doncs veureu ara com d'una cançó tendre el poble ~~sa~~ fa una cançó esbogerrada i de tabola.

CANÇÓ DE BEURE

I

Quan va arribar al Mar Roig
 en Gregori un dia,
 es va creure el pobre boig
 que tot se'l beuria.
 Però el seu amic més fi
 coneguent que no era vi
 la mar passà tota
 sens tastar-ne gota.

II

Alexandre emperador
 fent la terra esclava,
 més que el brogit del canó
 el vi li agradava.
 I fins Març, déu dels guerrers
 coronat de verds llorers
 no vivia mai,
 no vivia gai...
 no pas gaire estona
 sens estar ben mona!

~~~~~

Deixem, ara, la cançó popular per a parlar una estona d'un gran poeta a qui el nostre temps no ha fet encara la justícia que es mereix:

APEL-LES MESTRES.

Apelles Mestres va ésser el poeta de les petites coses. El poeta de, les flors i dels ocells. Com deia ell, va ésser el poeta jardiner. Molts que fan de savis li retreuen això: Les floretes, les flors i les bestioletes... I no saben, ~~però~~ ~~que precisament~~ que precisament en això està la seva grandesa; en haver vist les coses del camp com ningú. No se li ha fet encara, repetim, la justícia que es mereix, però Apelles Mestres, no té pressa. La seva obra és prou forta i prou genial perquè un dia, no ve d'uns anys més o menys, se li faci la justícia que es mereix. La seva obra és consistent i és una de les pedres angulars de la nostra renaixença.

Apelles Mestres és el poeta que més s'apropa al poble. Tot en ell respira aquella ingenuïtat i galania de la cosa popular.

Era un dibuxant genial. Un poeta exquisit i un músic de temperament privilegiat. La nostra admiració pel mestre desaparegut ens venia de molts anys. Quan les audicions Graner en el teatre Principal de Barcelona -érem encara uns bordegassos- va començar la nostra admiració i la nostra vocació per la seva obra. La seva poesia clara, emotiva, senzilla, però profunda va captivar el nostre cor d'infant ben de pressa.

Un dia, ja en l'adolescència, el mestre Roig -violinista i musicòleg ben notable- va dir-nos que ens donaria ocasió de coneixer-lo personalment i no sabia ara explicar-vos l'emoció ~~ix~~ i l'alegria que vàrem sentir. Era una tarda del mes d'abril de l'any 20 quan vaig entrar per primera vegada a casa del poeta. Era un museu la casa d'Apelles. Plena de pintures, de dibuixos, de llibres i de flors. Flors per

tot arreu i sobretot a la taula on trevallava.

Dos cops cada setmana ens reuníem, a les sis de la tarda, en aquella llar tan acollidora: Roca i Roca, Masriera, Macià -el gran violinista- Lluís Via, el poeta, Renard i el mestre Lliurat.

Apelles Mestres era un gran conversador; dotat d'una memòria meravellosa ens contava anècdotes de Clavé, de Tàrraga, de Granados i de mossèn Cinto i ens feia passar unes vetlles delicioses. No vàrem conformar-nos a fer-li dues visites per setmana i vàrem acabar per anar-hi cada tarda.

Un dia, Laura, la seva esposa, va dir-li: -Escolta Apelles; per què no li fas conèixer les teves cançons a Vendrell?

Amb aquesta insinuació vàrem tenir-ne prou i cada dia li demanàvem que ens fes conèixer la seva música. Ell es resistia, perquè deia que eren íntimes expansions sense cap valor per a cantar-les fora de casa seva. No vàrem dar-nos per vençuts i una tarda -ja havíem conspirat abans amb Macià i Lliurat- el férem seure al piano i l'obligàrem que ens cantés alguna de les seves cançons. I, acompanyant-se ell mateix al piano, va cantar-nos dues cançons delicioses: "Les gotes d'aigua" i "La Busqueta". Vam engrescar-nos de debò. -Us agraden? Doncs mireu que en tinc prop d'un centenar. Això no costa gens de fer perquè no són meves." "Les gotes d'aigua" l'ha feta la cascada del jardí, i "La Busqueta" l'ha feta ella mateixa que cada matí ve a la branca de l'arbre que dóna a la meua finestra. Jo no he fet més que copiar-les. Són elles que canten.

D'aquestes cançons en vingueren d'altres i altres, fins que un dia ens féu conèixer "Cançó de taverna". I aquell dia ja no vàrem sortir de la casa fins a saber-la de memòria. Era una pena que aquell tresor de cançons restessin ignorades dintre d'un caixó d'escriptori... i a ~~x~~ conspirar novament amb Macià, Lliurat i Masriera

+Apelles; es tracta -li diguerem- de donar una audició en públic de les vostres cançons.

-I on voleu fer-ho això?

I en veure que Apelles no hi posava inconvenients, posàrem fil a l'agulla tot seguit.

-Al teatre del meu estudi del carrer de Bailèn. -va dir Masriera.

I així fou. El dia 25 de Maig de 1'any 1922 a les sis de la tarda cantades per Vendrell i acompanyades al piano pel violinista Joan Macià es donà en estrena un programa de tres parts de cançons d'Apelles Mestres, al Teatre Estudi. No *cal* dir-vos l'èxit de les cançons perquè encara es canten i es cantaran sempre.

La cançó d'Apelles Mestres té -ja ho hem dit abans- tot el regust i la genialitat de la cosa popular. I és que ell ho estimava tot el popular. Mireu si ho estimava que un dia va dir-nos: -Per ésser jo l'autor de "La filla del marxant" donaria tota la meva producció literària! (x)

Les hem divulgat tant com hem pogut les seves cançons i fins en un recital dels que molt sovint fèiem en el Palau de la Música Catalana, després de cantar els clàssics, quan vingué la

~~endrecada~~
part ~~dedicada~~ a autors catalans anaven en programa dues cançons d'Apelles Mestres. I un "savi" va dir-nos: -Home, Vendrell, per què al costat de coses tan escollides i musicals hi poseu "couplets?".-

No vàrem contestar per prudència i vàrem pensar: -Senyor, perdoneu-los que no saben el que es diuen!- I gràcies a Déu el temps ens ha donat la raó.

Escolteu ara dues cançons del nostre immortal Apelles Mestres i vosaltres direu la darre-ra paraula.

CAMÍ DE LA FONT

La fadrina va a la font
a buscar un cantiret d'aigua,
refilant com un ocell
i saltant com una daina.

Al passar prop del molí
troba algú que l'esperava,
troba el fill del moliner
que li fa la mitja rialla.

-Si em donessis un clavell
jo te'n donaria un altre;
si em donessis un petó
jo te'n tornaria quatre.-

Quan arriba de la font
li botzina així sa mare:
-Molt trigaves a tornar!
-És la font que a penes raja.

-Molt despençada véns!

-És que el vent m'ha escabellada.
 -Molt enfarinada véns!
 -És la pols que aixeca l'aire.

-Jo no veig que faci vent
 ni que aixequi pols tan blanca!
 -Aquí dalt potser que no...
 allà baix fa un altre oratge.-

CANÇÓ DE TAVERNA

A la taverna d'en Mallol
 s'hi riu i plagueja;
 a la taverna d'en Mallol
 molts hi entren amb lluna i en surten amb sol.

A la taverna d'en Mallol
 s'hi beu i s'hi juga;
 a la taverna d'en Mallol
 dels diners que hi entren no se'n torna un sol.

A la taverna d'en Mallol
 s'hi canta i s'hi balla;
 a la taverna d'en Mallol
 tal hi entra donzella que en surt com Déu vol.

A la taverna d'en Mallol
 hi ha hagut punyalades;
 a la taverna d'en Mallol
 diuen que eren quatre contra un home sol.

A la taverna d'en Mallol
 no tot són rialles;

a la taverna d'en Mallol
han tancat les portes en senyal de dol.

~~~~~

I crec, estimats amics, que ha arribat l'hora de fer punt i a part; si no ens allargaríem massa i ens mancaria temps per a acabar la tasca imposada.

Resten encara tantes coses a dir de la cançó catalana que ho deixarem per un altre dia i així donarem pas a un breu comentari sobre la cançó clàssica i romàntica, tal com us hem promès. x

~~~~~

La música, com la literatura, ha tingut la seva època d'or. L'època del classissisme. Qui ha assaborit els clàssics i se n'ha saturat com nosaltres, no podem capir com a través dels anys hem pogut baizar tan avall. Si en aquella època els clàssics italians, Caldara, Monteverde, Scarlatti, Stradella i els alemanys i vienesos Haynd, Mozart, Beethoven, Schubert, -no diem Bach perquè va estar gairebé un segle ignorat- eren aplaudits pel públic, vol dir que aquesta música selecta arribava al ~~públic~~ poble. I com pot ésser, doncs, que després de l'època romàntica -que també fou una època florent- hàgim caigut tan avall? És culpa del públic que ha perdut el gust i la sensibilitat o és culpa dels artistes i poetes que s'han anat vulgaritzant i han desorientat el públic amb les seves vulga-

ritats? Quina llàstima que aquelles àries antigues, aquelles cançons que foren en son temps obres assequibles i compreses pel ~~gran públic~~ ^{gènere}, s'hagin convertit en obres selectes i per a un públic de minories! La veieu, la decadència? Quina llàstima que les ràdios, aquestes ràdios que ens envien dintre la llar tant de verí amb les vulgaritats d'una música prostituída, no propaguin una mica més la música selecta!

~~Marquem desviem, però, del tema que ens ha reunit aquí i seguim amb la cançó.~~

En l'època clàssica la cançó va ésser cultivada per Haynd, Mozart, Beethoven etc. Com que eren genis, les seves cançons eren genials també, però on la cançó agafa la seva veritable volada, la seva veritable personalitat, és en iniciarse el romanticisme amb Schubert i Schumann. Schubert encara el trobem una mica clàssic, però ja inicia el romanticisme i ben aviat hi cau de ple. Seguidament, Schumann n'havia de crear l'època; l'estil.

Els clàssics italians crearen l'ària. Els músics de Centre-Europa, seguint l'esperit del popular, crearen la cançó, i aconseguiren la plenitud, d'aquesta petita, però gran expansió artística, aquests dos genis del romanticisme: Schubert i Schumann.

De Schubert no ens entretindrem a donar-ne notes biogràfiques, perquè la seva vida ha estat divulgada, amb més o menys veracitat, en molts llibres i diversos films. Parlarem només del músic.

Quina llàstima que Déu li donés una vida tan curta! Schubert morí als 31 anys; i si un home en tan curta vida ens ha deixat una font tan abundosa d'inspiració, una obra tan copiosa i de mèrits tan extraordinaris, què no hauria creat en la seva maduresa si hagués viscut setanta o setanta-cinc anys com va viure Haynd? Ja ho va dir Beethoven el dia que va conèixer la música d'aquell jovincell: - Duu a la seva ànima la flameta divina! És una brasa de foc sagrat!

Schubert va escriure més de sis-centes vint cançons i mireu si ha estat sempre un dels nostres més estimats autors, que n'hem cantades més de dues-centes durant la nostra vida de cantants.

Un dia volíem qualificar els autors més genials i diguem: -Bach, és el pare de la música; Mozart, és la música mateixa; Beethoven, és l'ànima de la música; Schubert, és el perfum de la música; i Schumann, és el poeta de la música.

Si amics, Schubert és tot perfum, tot esperit i tot flameta ~~xixxi~~ divina! La seva melodia és sempre alada com el perfum. Mai no s'empu dega amb el baf de la terra. La seva música és com la humil violeta bosquetana, que la trepitgem, la maseguem ~~sota~~ els nostres peus i mentre la part material de la flor es barreja i s'ofega la seva formosor en el fang, el perfum us omple el pit en pujar ~~xx~~ cel amunt, on tot es purifica.

Quantes vegades hem sentit cantar les seves cançons per aquella mena de cantants de qui

abans parlàvem, i hem vist com feien amb l'obra genial el que nosaltres fèiem amb la humil violeta. Que amb poc sentit de l'esperit de l'obra, matant-la amb desafinacions i amb un desequilibri rítmic i sense cap noció dels temps musicals, han triturat l'obra i n'han ofegat tota bellesa. Ah, però, el perfum, l'esperit, ens ha trucat el cor fugint del turment i del fang de la terra per a enlairar-se cel amunt amb la seva flemeta divina, salvant-se d'aquell masegament barroer i ignorant!

Provarem de fruir del perfum de l'obra de Schubert amb les cançons: "On vas?" i "La truita"

ON VAS?

Un xaragall jo oïa
de clara deu brollant,
qui vers la vall corria
fressós remorejant.

No sé pas com a'esqueia
ni qui m'ha aconsellat,
també jo avall la serra
trescava amb mon gaiat.

Avall, avall amb calma
jo el clar xaragall seguí
qui sempre remorejava
tan fresc i tan cristallí.

És eixa doncs ma via?
Veiam on vas? Segueix!
que'l teu murmurí encisa
i el cor m'entenebreix.

Què dic murmurí, i ara?
No és cap murmurí, no!

Dins l'aigua són les nàiades
qui entonen sa cançó.

Doncs noi deixa estar que cantin
i gai fés ton camí,
que l'aigua prou s'empassa
les rodes del molí.

~~~~~

LA TRUITA

A dins la torrentera
la truita vigilant
d'aquí d'allà lleugera
saltava capbucant.
Arran de l'aigua blava
jo anava apoc a poc
i'l meu mirar encisava
la gràcia del séu joc.

Enfront a l'altra riba
vell pescador pacient
llençava vers l'esquiva
son àm inútilment.
Vaig dir-li: -Aquesta lluita
perduda tens, bon jai.
Ton àm la llesta truita
no picarà pas mai.

El pescador se'm gira
i en eix instant mateix
el fons de llot regira
i l'aigua enterboleix.
El vell de mi es revenja.
La canya ha retirat.

Oh tú, la més hermosa i fina perla!

~~~~~

EL NOGUER

De casa al llindar hi ha un verd noguer,
ple de vida i flaire
exten son brancatge ombriu.
Guarnit és de flor que dóna pler,
quan la besa l'aire
se gronxa dólç i riu.

Les flors barrejant els seus petons
amb el vent cantaire
doblegan son cap joliu,
i parlen d'una dozella
que plora sens treva,
sense il·lusions,
sense saber per què ho fa;
i diuen que és bella
amb un parlar que ningú entendrà!

Parlen de noces per l'any que ve.
La noia és pia
i angoixa té
mentre que somnia
sota del verd noguer!

~~~~~

I ara senyores i senyors, gràcies per la
vostra atenció. La conversa és acabada.

~~~~~

Emili Vendrell
Ciutat 5 a 8 Desembre 1951

LA CANÇÓ CATALANALA CANÇÓ CLÀSSICA

i

LA SEVA INTERPRETACIÓ

En presentar-me al públic en una nova faceteta de les meves activitats artístiques, cal que faci un aclariment. No em guia, ni he abrigat la pretenció de presentar-me al davant vostre amb la idea de donar una conferència, ni em guia el propòsit d'ambientar i dur aquest acte cap a aquest terreny. No voldria que veiessiu en mi Vendrell conferenciant. El meu propòsit no és altre que tenir amb vosaltres una conversa que procurarem fer-la ben amable i ben senzilla. Sabem que Vendrell us interessarà més de sentir-lo cantar que no de parlar i que tots agraireu que no us entretingui massa amb la meua paraula poc florida. Sabem que Déu ens ha cridat en aquest món per a cantar i, sobretot, per a cantar les nostres cançons. Però per a cantar hem de saber per què cantem i com cantem. I és això que pretenem explicar-vos.

Un dia el nostre gran mestre i amic Pau Casals, ens deia: !Quan un artista arriba, amb el seu art, al poble i viu una popularitat encesa, aquell artista ja no es pertany a ell mateix

i és del poble que l'ha fet i no pot negar-se a res que pertanyi al seu art.- Per tant, jo que crec i sé escoltar els mestres qui m'han format, quan Raventós va demanar-me que vinguéss a dir-vos coses relacionades amb la més viva de les meves activitats artístiques, recordant les paraules del mestre i sentint-me ja el pes dels anys damunt les espatlles i amb l'obra gairebé realitzada, no he pogut negar-me a la seva petició, i sacrificant una mica la meua modèstia, m'he despullat de petits prejudicis i he vingut, avui, amb el convenciment de complir un deure; no a plantar davant vostre patent de savi. I vinc a dir-vos, si res més no, les coses que hem ben apreses i que hem viscut amb la bona intenció d'aprofitar-nos-en tots una mica.

Catalunya ha estat i és un planter de cantaires. No parlo dels que cantem. Vull dir dels creadors. En primer lloc EL POBLE. Ningú no crea com ell, -el cançoner català ens ho diu prou-, i com ell els fills i il·lustres d'aquest poble; els: Clavé, Alió, Millet, Morera... Perquè creiem que el veritable cantaire no és el que canta sinó el que fa cantar. El creador de l'obra: el poble i els grans mestres. Els qui cantem no som sinó uns instruments interpretatius. Els veritables cantaires són els qui han recollit l'ànima del nostre poble i ja sigui en glosses o en l'obra original han posat a la nostra disposició el fruit de la seva ànima perquè amb la nostra veu i amb el nostre temperament i intuïció artística la servissim i la

féssim estimar als nostres compatriotes fins a remoure'ls l'esperit fent-los conèixer totes les bel·leses vives, tota la seva valor poètica i musical.

I avui, -com us hem dit abans- ben nets de prejudicis, venim a vosaltres amb una gran alegria a l'ànima a celebrar aquesta conversa, perquè Sant Sadurní de Noia ens diu tantes coses! Sant Sadurní i tots els poblets i viles d'aquesta rodalia han contribuït plenament a la nostra formació artística. Com oblidar aquella època de la nostra joventut en què la nostra pobreta veu us duia les nostres cançons a les vostres sales de concerts i centres culturals! Voldria que encara tot el cel de les vostres vinyes; d'aquestes vinyes que són el vostre orgull i vostra riquesa, n'estigués ben ple de la nostra veu i de les nostres cançons, com la història és tota plena de vosaltres!

Sant Sadurní vol dir: pàtria. Sant Sadurní vol dir: art. Sant Sadurní vol dir: treball. I jo voldria que la nostra veu tingués la frescor i l'alegria, d'aquest NOIA que tot cantant us besa les riberes de la vostra vila i us fa fecundes les terres de ~~conreu~~^{canals}, per què les nostres cançons fecondessin^{canals} vostre esperit i us fessin tremolar un xic el cor d'amor per elles. Nosaltres admirem i estimem aquest Noia que amb el vostre esforç i treball es torna un corrent d'escuma blanca dels vostres xampanys daurats que envaeix^{canals} tots els marcats del món. I gràcies a aquest corrent el nom de Catalunya, i ben especialment el nom de la vostra vila, són pregonats amb orgull arreu del món fent viva la nostra existència un xic oblidada.

I gràcies a aquesta superació vostra i gràcies a aquesta fraternitat, el nom de Sibiuda és l'orgull de la nostra terra perquè aquí es crea l'home del demà que sabrà fer viva la nostra personalitat un xic malmesa i oblidada i el nom de Catalunya recobrarà plenament l'amor i l'admiració dels altres pobles, germans i estranys.

~~~~~

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

x
x x

Eros on vas
dins l'oritzó espès?
L'alba riu
amb rialla de foc,
abans morada.
La blanca llum
fibla els sentits!

Eros on vas
dins l'oritzó espès?
Orfe de llum
és viure en la mort!

Eros resta amb mi.
Jo sóc l'infinit!
La llum dins la nit!

~~~~~

Emili Vendrell

Ciutat 10 de Desembre 1951

* A qui no li agrada la música és sord de l'esperit.

Mai no hem pogut sufrir als mals afeccionats ni als interprets barroers i poc respectuosos. Per nosaltres la música és una cosa molt sèria! És com una mena de religió!

La música no ha de servir per a divertir-nos. Per divertiments hi ha el teatre, el cinema, el fútbol, les curses d'automòbils i fins i tots la lluita lliure. La música és per ésser sentida amb l'ànima. Per a assaborir-la en la seva grandesa i per a meditar-la i fruïr-la en tota la seva intensitat. Si només els veritables amants a la música acudíssim a les sales de concerts, les sales esdevindrien temples! Per això el veritablem artista té la gran responsabilitat de fer-la estimar al poble interpretant-la amb la noblesa, el respecte i devoció que es mereix; i ha de interpretar-la honradament, no falsejant cap fragment adaptant-lo a la seva comoditat. L'artista no deu interpretar mai aquella obra on les seves facultats no arriben. La música no es pot falsejar mai!

~~~~~

LA CANCÓ CATALANALA CANCÓ CLÀSICA

i

LA SEVA INTERPRETACIÓ

En presentar-me al públic en una nova faceta de les meves activitats artístiques, cal que faci un aclariment. No em guia, ni he abrigat la pretensió de presentar-me al davant vostre amb la idea de donar una conferència, ni em guia el propòsit d'ambientar i dur aquest acte cap a aquest terreny. No voldria que veiessiu en mi Vendrell conferenciant. El meu propòsit no és altre que tenir amb vosaltres una conversa que procurarem fer-la ben amable i ben senzilla. Sabem que Vendrell us interessarà més de sentir-lo cantar que no de parlar i que tots agrairéu que no us entretingui massa amb la meua paraula poc florida. Sabem que Déu ens ha cridat en aquest món per a cantar i, sobretot, per a cantar les nostres cançons. Però per a cantar hem de saber per què cantem i com cantem. I és això que pretenem explicar-vos.

Un dia el nostre gran mestre i amic Pau Casals, ens deia: -Quan un artista arriba, amb el seu art, al poble i viu una popularitat encesa, aquell artista ja no es pertany a ell mateix

i és del poble que l'ha fet i no pot negar-se a res que pertanyi al seu art.- Per tant, jo que crec i sé escoltar els mestres qui m'han format, quan Delfí Dalmau va demanar-me que vinguéss a dir-vos coses relacionades amb la més viva de les meves activitats artístiques, recordant les paraules del mestre i sentint-me ja el pes dels anys damunt les espatlles i amb l'obra gairebé realitzada, no he pogut negar-me a la seva petició, i sacrificant una mica la meua modèstia, m'he despullat de petits prejudicis i he vingut, avui, amb el convenciment de complir un deure; i no a plantar davant vostre patet de savi. I vinc a dir-vos, si res més no, les coses que hem ben apreses i que hem viscut amb la bona intenció d'aprofitar-nos-en tots una mica.

~~~~~

Catalunya ha estat i és un planter de cantaires. No parlo dels que cantem. Vull dir dels creadors. En primer lloc "EL POBLE". Ningú no crea com ell, -el cançoner català ens ho diu prou-, i com ell els fills il·lustres d'aquest poble; els: Clavé, Alió, Millet, Morera... Perquè creiem que el veritable cantaire no és el que canta sinó el que fa cantar. El creador de l'obra: el poble i els grans mestres. Els qui cantem no som sinó uns instruments interpretatius. Els veritables cantaires són els qui han recollit l'ànima del nostre poble i ja sigui en glosses o en l'obra original han posat a la nostra disposició el fruit de la seva ànima perquè amb la nostra veu i amb el nostre temperament i intuïció artística la servissim i la

féssim estimar als nostres compatriotes fins a remoure'ls l'esperit fent-los conèixer totes les bel·leses vives, tota la seva valor poètica i musical.

I avui, -com us hem dit abans- ben nets de prejudicis, venim a vosaltres amb una gran alegria a l'ànima a celebrar aquesta conversa, perquè Manresa ens diu tantes coses! Manresa i tot el Pla de Bages han contribuït plenament a la nostra formació artística. Com oblidar aquella època de la nostra joventut en què la nostra pobreta veu us duia les nostres cançons a les sales de concerts dels vostres orfeons i centres culturals! Manresa, Sallent, Gironella, Balsereny, Berga... quants de records! Voldria que encara tot el Pla de Bages n'estigués ben ple de la nostra veu i de les cançons de la terra, com la història és tota plena dels manresans.

Manresa vol dir: pàtria. Manresa vol dir: treball. Manresa vol dir: art. I Manresa vol dir, per a nosaltres: llar. I vol dir llar perquè a Manresa va ésser on va revelar-se'ns l'art del nostre fill Emili. No sabem que el nostre fill volia cantar i ja la seva veu volava pel cel d'aquesta ciutat a través de la vostra emissora de Ràdio. Manresa, doncs, és doblement estimada perquè va despertar i acollir la sensibilitat nostra en els anys de l'adolescència i ha despertat després d'uns anys, la del nostre fill. Per això us hem dit que per a nosaltres Manresa vol dir llar, també.

Sempre hem cregut que la cançó és tan antiga com l'home. Creiem que l'home abans de parlar devia cantar, perquè abans d'inventar-se l'idioma, -una altra gran obra del poble i dels poetes- d'inventar-se les paraules -no la paraula- per a poder entendre's devien fer uns sons guturals i construir com una mena de melodies curtes amb què expressar els seus desigs i demanar allò que volien. Però no ens embranquem esgratinyant la prehistòria, si no ens volem perdre i anem directament al nostre lema: la cançó. Abans, però de parlar de la cançó, parlarem de l'interpret cantant.

Cantar no vol dir cridar, baladrejar. Cantar vol dir recitar amb música; vol dir expressar dintre una justa afinació i una disciplina rítmica les paraules que han inspirat la melodia del músic. Es pot cantar amb molta veu; com més facultats tingui el cantaire millor; i es pot cantar amb la veu justa, amb una extensió justa també, però amb la sensibilitat i amb el talent que requereix interpretar la cançó. La veu no és sinó l'instrument del qual el cantant es serveix per a donar al públic les seves interpretacions. La veu és un instrument com el violí, el clarinet, l'oboè, etc. Ah, però, cantar és altra cosa. És la unió dels sons i la paraula. Què en farem d'un bon instrument, si no sabem tocar-lo? Si no coneixem ni sabem dominar el seu mecanisme? L'instrumentista, què fa abans d'agafar l'instrument? Estudiar música, fer-se músic i després conèixer i dominar l'instrument. Ah! però, amb això no n'hi ha prou enecara. Cal després cultivar la seva sensibilitat, saber aprofundir en l'ànima de l'obra que ha d'interpretar i adquirir la formació artística que desperti el foc sagrat dels privilegiats: els artistes.

Quants cantants hem conegut amb aquesta preparació? Pocs, molts pocs. Quants cantants hem conegut a qui Déu ha donat una bona veu, una ~~gran~~ veu i no han tingut cura de la seva formació intel·lectual, musical i artística?

Molts! Fins n'hi ha que no saben gens de música, que canten perquè tenen veu i intuïció i triomfen davant del públic. Són els dotats per Déu.

Uns instrumentistes; no cantants. Hi ha fins i tot cantants d'òpera, divos mundials, que saben la música justa per a lluir les seves facultats interpretant les òperes italianes fàcils de melodia i senzilles d'orquestració que no els entrevanqui amb dissonàncies, que vocalitzen a la perfecció, saben com han de respirar per a emetre una nota brillant, la més aguda, sense perill que se'ls trenqui, o els falli, però no saben res més. No pronuncien clar perquè el públic els entengui la lletra, -en la part literària hi ha l'esperit, l'ambient, el diàleg, l'argument de l'obra-, no són justos d'afinació, no tenen quadratura justa... No són cantants. Són privilegiats amb un instrument valuosíssim del qual se serveixen a mitjes. No canten! Fan vocalitzacions melòdiques amb una o dues vocals. No canten! Perquè cantar vol dir recitar amb música. La paraula no pot perdre's mai si volem que l'oient en copsi tot l'esperit i tota la bel·

lesa. I veiem que aquesta mena de cantants dotats per Déu amb el do més gran que dona als homes, quan amb tota franquesa els dius en profit de la seva superació: -Té molt bona veu, vosté, però ha d'estudiar.- Us contesten: -Què diu home, si estudio sis hores cada dia!- D'aprendre's les obres de memòria a casa d'un repassador que es diu mestre de cant i vocalitzar dues hores cada dia fent mal de cap als veïns, en diuen estudiar. No; estudiar és altra cosa. I això

passa als cantants i no als instrumentistes perquè els primers s'adonen que han d'aprendre de música quan se'ls revela la veu i ja són uns homes de divuit o vint anys, i són massa grans per aprendre de solfa; en canvi als segons els ve la vocació de petits i el qui vol ésser pianista, va a l'escola a l'edat d'aprendre de música; en l'infantesa.

Estem d'acord, doncs, que hi ha dues menes de cantants: els dotats d'un bon instrument, que són els que no canten, i els que, amb un instrument menys privilegiat, saben vèncer amb talent les dificultats amb el mecanisme que la interpretació de l'obra els imposa; que vol dir: musicalitat, quadratura, ritme, afinació perfecta, clara dicció i el domini tècnic de la veu dintre les seves facultats.

No cal remarcar que a nosaltres ens plau en més i preferim els de poques facultats que no pas els altres. Quant als primers, sempre haureu sentit quan s'ha parlat d'ells amb admiració: -Noi, quina veu!- Però, no en dubteu; és molt millor quan es diu: -Noi, que bé que canta!- Sense cap mena de dubte, quan l'instrument, la veu en aquest cas, passa a segon terme, és quan el cantant és bo.

~~~~~

I fet aquest breu comentari sobre l'interpret de la cançó, ara veurem què és la cançó i com entenem la cançó.

Uns més, altres menys, tots els grans mes-

tres l'han cultivada la cançó. I hem vist que és més difícil del que sembla aconseguir-la plenament. Els grans mestres quan fan una gran obra orquestral, polifònica, tenen molt camp per córrer i tota la llibertat descriptiva i temàtica que volen, però en la cançó s'han de cenyir a l'ambient i a les imatges i als versos que els ha servit el poeta.

La primera de les belles arts és la poesia. El poeta és el que capta i descobreix la bellesa de les coses i amb el ritme i la rima canta la Naturalesa i fa que ens adonem dels secrets que poden fer-nos la vida agradable i que si no fos ell amb el seu esperit subtil, sensible i agut que ens les descobreix, passaríem pel costat de les més tendres vibracions, de llums, d'imatges, de tonalitats dolces o cantelludes sense adonar-nos-en, perquè no sabríem copsar totes aquelles belleses que Déu posà en el món per al goig nostre.

I en la musicalitat rítmica i cadenciosa dels seus versos veiem com el poeta canta abans que el músic. Mireu si no:

Avui la mar, la lluna i les estrelles,
amb tú m'han fet pensar...

Veritat que la cadència d'aquests dos versos tenen en el fons una melodia que frisa per sortir? El poeta, doncs, és qui inspira el músic i qui li dóna la idea melòdica ja mig feta. I una vegada agermanada la poesia i la melodia la cançó està creada. La poesia és la gènesi de tota obra d'art i cap altra la necessita tant com la cançó.

La cançó és la expressió més pura de totes les manifestacions musicals. És l'expressió que surt de l'ànima. És la mateixa poesia i la poesia feta cançó és l'obra d'art que més tendrament, més profundament ha commogut el cor humà. Perquè les coses que surten de l'ànima no tenen cabuda més que en l'ànima mateixa. La cançó és l'essència de la música; n'és l'esperit; n'és el perfum!

Tenint, doncs, com tenim, aquesta idea de com creiem que és la cançó, el cantant, mai no o cantarà prou bé, si abans no estudia profundament la poesia que l'ha inspirada, tant en el sentit analític com en el sentit declamatori. És a dir: cantar-la igual com la recitariem sense música, amb la dicció clara i donant-li el valor fonètic aprofitant totes les consonants que tant ajuden a l'emissió dels sons i que tan importants són en un idioma ric de matisos com ho és el nostre. Mireu sinó, els alemanys i els russos que com nosaltres tenen un idioma on les consonants són de tanta importància, si saben aprofitar-se'n i com sacrifiquen una mica la bellesa del color de la veu a la dicció. No és que volguem dir que la veu ha d'abandonar-se, no. La veu s'ha d'aconduir sempre, perquè la veu és com un nen petit, que si el deixes de la mà, quan menys t'ho esperis et donarà un disgust. El disgust en la veu, és que quan menys t'ho esperes i més confiat cantes, el rogall, el "pollastret" es presenti en el moment més delicat i et faci deslluir tota la labor feta. Però això que la veu pugui fallar ja entra en l'ordre tècnic i en el domini del mecanisme i de la impostació. El que hem volgut dir en parlar de l'estudi de la cançó entra en la categoria de l'interpret exquisit i del virtuosisme. I això

no s'adquireix més que amarant-se l'esperit del
perfum poètic de l'obra.

Mai no oblidarem les lliçons i els consells
del mestre Lluís Millet quan treballàvem en la
nostra formació.

-Si en cantar, -ens deia- parles de la nit
una cosa fosca i misteriosa com és la nit, mai
no ho has d'expressar amb una veu blanca i cla-
ra. La veu ha de tenir el color i el misteri
de la nit,^{que} en aquest cas, és la cosa expressa-
da; el lloc de l'acció. Ara bé, si parlem d'u-
na cosa clara, ja ho diu la paraula; la veu ha
d'ésser clara. I això és facilíssim parlant
clar.

Oi que és fàcil d'entendre? Doncs això és
el que no saben fer els cantants que no tenen
els estudis musicals i literaris, estudis de
declamació i que no s'han preocupat sinó de la
veu.

~~~~~

La cançó, hem dit abans, és tan antiga com
l'home, però nosaltres per a seguir endavant
agafarem de punt de partida, l'Edat Mitjana.

Els trovadors, creadors de la cançó, en
aquesta època passejaven les seves penes, les
seves alegries, els seus amors, per tots els
àmbits de la terra en forma de cançó.

El tresor líric de l'Edat Mitjana és im-
mens i és curiós de fer notar el sabor gregorià
que tenen les cançons d'aquella època. Això ens

fa creure que els trovadors cercaven contacte amb la música sacra per ben orientar la seva inspiració i les seves idees, ja que el cant gregorià és una font inestroncable de savieses melòdiques. Trobem en aquesta època un nombre immens de composicions ben estimables d'autors desconeguts, anònims; però trovadors dels més destacats i més notables foren Moniot d'Arràs i sobretot Chatelain de Coucy.

Coucy fou un dels més cèlebres trovadors que visqué abans de Sant Lluís.

Els seus amors amb "madame" de Fayel han donat tema per a la composició de nombroses obres en forma de romanç. Coucy, a més d'un excel·lent poeta, fou un gran guerrer. Ferit a Palestina per una sageta enverinada va sentir-se morir i ordenà el seu escuder de posar el seu cor dins d'una caixeta d'argent, després de la seva mort, i d'enviar-lo a la seva estimada. El trist present caigué en mans del senyor de Fayel i fent-lo ~~amb~~ cuinar pel seu cuiner va ésser servit a taula a "madame" de Fayel, qui va menjar-ne, ignorant la venjança del seu espòs. Quan després ella se n'assabentà, es va deixar morir de fam.

Les cançons d'aquest Trovador es troben en nombre de vint-i-quatre dins els manuscrits de la Biblioteca Imperial, a França.

Escolteu una de les seves millors cançons que duu per títol el primer vers de la trova:

"Quan el joliu rossinyol"

Quan el joliu rossinyol
canta en la nit silenciosa,
i a la llum dels estels
les flors es fan més flairoses,
sota el vostre finestral
us vine a cantar una trova
esperant que vós eixiu
per mirar-me en els ulls vostres!

Per la meva pretensió
doneu-me el vostre perdó.

~~~~~

Deixant l'època dels trovadors, entrarem
de ple en l'època en que el poble ja es manifesta
espiritualment en forma de cançó.

Creiem que les melodies i els ritmes comen-
çaren a prendre relleu i volada quan van eixir
del poble les cançons Nadalenques i les Cançons
de Beure.

En aquesta mena de cançons en trobem dues
que són la mateixa. Una, la Cançó nadalenca més
dolça i més tendra de totes les cançons de Nadal
titulada: "Cançó de Nadal". Més coneguda pel
nom de: "Lo desembre congelat". Recollida i har-
monitzada pel mestre Alió. I l'altra: "Cançó de
Beure" harmonitzada per Wekerlin.

Doncs bé veureu com el poble juga amb aques-
tes dues cançons segons l'estat psicològic del
moment, i d'una de tendra, tendríssima, la con-
verteix en una cançó esbogerrada i plena dels
vapors del vi en ebullició.

Dediquem una petita atenció primer a la nostra "Cançó de Nadal" que el mestre Francesc Alió va incloure en la collecció que amb el títol de "Cançons Populars Catalanes" va publicar ja fa una colla d'anys a Barcelona.

Avui vivim, malaauradament per a la música popular, un empatx i un equívoc tràgic que fa el descrèdit més absolut de la paraula Folklore. Tota la gitaneria i tota la cupleteria vulgar ens han desacreditat el sentit d'aquesta paraula. Però, nosaltres, que afortunadament, distingim i sabem què vol dir "Folklore" usarem d'aquesta paraula sense relliscar en l'equívoc ni el barreig amb què la gent ignorant i malintencionada n'han fet tan mal ús de fa un quan temps.

En el pròleg d'aquest recull del mestre Alió, el gran mestre Pedrell ens diu, entre altres coses:

"Lo Folk-lore espanyol ha explorat en tots los terrenos del "saber popular", en la "ciència d'aquest nom, no sols en la "demo-psicologia" y, per tant, en lo sentir popular, sinò en lo referent a la vida y "costums y jochs en què 's conservan los "vestigis de civilisacions anteriors als "cuals la ciència prehistòrica concedeix "importancia capital."

"Tots o gayrebé tots los diferents "punts de vista d'una mateixa cosa que compendian la serie de coneixements que abarca lo Folk-lore espanyol, han sigut investigats per los literats, los psicòlegs, los estètics, los historiadors, los filòlechs, los mitògrafos, los ideòlechs y fins per los qu'aspiran a coneixer la biologia y desenrotllo intel·lectual y del es-
"perit humà". (1)

Doncs bé, què vol dir això? Que el poble és el creador màxim i amb les seves manifestacions crea l'art i la història de la nostra personalitat i costums. I com hem volgut dir abans, segons la psicologia del moment en què viu, crea i juga amb una mateixa cosa però sempre en un sentit creador i elevat, converteix una cançó tendra en una cançó de tabola i de platxèria.

Escolteu-ne l'exemple:

CANÇÓ DE NADAL

I

Lo desembre congelat
confús se retira.
Abril de flors coronat
tot lo món admira,
quan en un jardí d'amor
naix una divina flor
d'una rosa bella
fecunda i pocella.

II

Lo primer pare causà,
la nit tenebrosa
que a tot lo món ofuscà
la vista penosa,
més en una mitja nit,
ve lo sol que n'és eixit
d'una bella aurora
que'l cel enamora.

III

Amb gran contento i amor
celebrem lo dia,

---

(1) Hem conservat l'ortografia del Mestre per a dir-ho amb les seves mateixes paraules.

puig que lo diví Senyor,
 naix amb alegria.
 Si no tenim més tresor,
 oferim-li nostre cor,
 tota la finesa,
 de nostra fermesa.

~~~~~

Veritat que ^{en} aquesta cançó hi ha tota la tendresa, tot l'amor religiós, i tot l'ambient del moment en què fou creada? Doncs mireu la seva variant compltament canviada, id'una psicologia compltament distinta. Abans de cantar-la, però, farem un xic d'història.

Hi ha un adagi antic que diu:
 Per Sant Martí
 es beu bon vi.

La festa de Sant Martí era antigament una festa popular de joia. En la primitiva església es celebraven en aquesta diada festes de caritat que s'anomenaven "àgapes". Els pagans després d'haver sacrificat els animals als seus ídols, menjaven tots junts, rics i pobres, allò que restava de les seves víctimes i bevien vi desmesuradament i cantaven i ballaven amb un esbojerrament desenfrenat. I en aquell ambient de folia naixia sens dubte la cançó de beure.

Sant Gregori el gran, per a atreure'ls a la veritable religió els va permetre fer aquestes festes entorn de la seva ermita i els autoritzà a posar-hi unes parades d'herbes i hortalisses que venien, amb la condició d'entrar abans de la festa a oir la santa missa. Creiem que aquí comença l'origen de la romeria i dels aplecs.

Doncs veureu ara com d'una cançó tendre el poble ~~en~~ fa una cançó esbogerrada i de tabola.

CANÇÓ DE BEURE

I

Quan va arribar al Mar Roig
 en Gregori un dia,
 es va creure el pobre boig
 que tot se'l beuria.
 Però el seu amic més fi
 coneguent que no era vi
 la mar passà tota
 sens tastar-ne gota.

II

Alexandre emperador
 fent la terra esclava,
 més que el brogit del canó
 el vi li agradava.
 I fins Març, déu dels guerrers
 coronat de verds llores
 no vivia mai,
 no vivia gai...
 no pas gaire estona
 sens estar ben mona!

~~~~~

Deixem, ara, la cançó popular per a parlar una estona d'un gran poeta a qui el nostre temps no ha fet encara la justícia que es mereix:

APEL-LES MESTRES.

Apeles Mestres va ésser el poeta de les petites coses. El poeta de les flors i dels ocells. Com deia ell, va ésser el poeta jardiner. Molts que fan de savis li retreuen això: Les floretes, les flors i les bestioletes... I no saben, pobres savis! que precisament en això està la seva grandesa; en haver vist les coses del camp com ningú. No se li ha fet encara, repetim, la justícia que es mereix, però Apeles Mestres, no té pressa. La seva obra és prou forta i prou genial perquè un dia, no ve d'uns anys més o menys, se li faci la justícia que es mereix. La seva obra és consistent i és una de les pedres angulars de la nostra renaixença.

Apeles Mestres és el poeta que més s'apropa al poble. Tot en ell respira aquella ingenuïtat i galania de la cosa popular.

Era un dibuxant genial. Un poeta exquisit i un músic de temperament privilegiat. La nostra admiració pel mestre desaparegut ens venia de molts anys. Quan les audicions Graner en el teatre Principal de Barcelona —érem encara uns bordegassos— va començar la nostra admiració i la nostra vocació per la seva obra. La seva poesia clara, emotiva, senzilla, però profunda va captivar el nostre cor d'infant ben de pressa.

Un dia, ja en l'adolescència, el mestre Roig —violinista i musicòleg ben notable— va dir-nos que ens donaria ocasió de conèixer-lo personalment i no sabia ara explicar-vos l'emoció i l'alegria que vàrem sentir. Era una tarda del mes d'abril de l'any 20 quan vaig entrar per primera vegada a casa del poeta. Era un museu la casa d'Apeles. Plena de pintures, de dibuixos, de llibres i de flors. Flors per

tot arreu i sobretot a la taula on trevallava.

Dos cops cada setmana ens reuníem, a les sis de la tarda, en aquella llar tan acollidora: Roca i Roca, Masriera, Macià -el gran violinista- Lluís Via, el poeta, Renard i el mestre Lliurat.

Apelles Mestres era un gran conversador; dotat d'una memòria meravellosa ens contava anècdotes de Clavé, de Tàrrrega, de Granados i de mossèn Cinto i ens feia passar unes vetlledes delicioses. No vàrem conformar-nos a fer-li dues visites per setmana i vàrem acabar per anar-hi cada tarda.

Un dia, Laura, la seva esposa, va dir-li: -Escolta Apelles; per què no li fas conèixer les teves cançons a Vendrell?

Amb aquesta insinuació vàrem tenir-ne prou i cada dia li demanàvem que ens fes conèixer la seva música. Ell es resistia, perquè deia que eren íntimes expansions sense cap valor per a cantar-les fora de casa seva. No vàrem dar-nos per vençuts i una tarda -ja havíem conspirat abans amb Macià i Lliurat- el férem seure al piano i l'obligàrem que ens cantés alguna de les seves cançons. I, acompanyant-se ell mateix al piano, va cantar-nos dues cançons delicioses: "Les gotes d'aigua" i "La Busqueta". Vam engrescar-nos de debò. -Us agraden? Doncs mireu que en tinc prop d'un centenar. Això no costa gens de fer perquè no són meves. "Les gotes d'aigua" l'ha feta la cascada del jardí, i "La Busqueta" l'ha feta ella mateixa que cada matí ve a la branca de l'arbre que dona a la meua finestra. Jo no he fet més que copiar-les. Són elles que canten.

D'aquestes cançons en vingueren d'altres i altres, fins que un dia ens féu conèixer "Cançó de taverna". I aquell dia ja no vàrem sortir de la casa fins a saber-la de memòria. Era una pena que aquell tresor de cançons restessin ignorades dintre d'un caixó d'escriptori... i a m conspirar novament amb Macià, Lliurat i Masriera

+ApeHles; es tracta -li diguerem- de donar una audició en públic de les vostres cançons.

-I on voleu fer-ho això?

I en veure que ApeHles no hi posava inconvenients, posàrem fil a l'agulla tot seguit.

-Al teatre del meu estudi del carrer de Bailèn. -va dir Masriera.

I així fou. El dia 25 de Maig de l'any 22 a les sis de la tarda cantades per Vendrell i acompanyades al piano pel violinista Joan Macià es donà en estrena un programa de tres parts de cançons d'ApeHles Mestres, al Teatre Estudi. No dir-vos l'èxit de les cançons perquè encara es canten i es cantaran sempre.

La cançó d'ApeHles Mestres té -ja ho hem dit abans- tot el regust i la genialitat de la cosa popular. I és que ell ho estimava tot el popular. Wireu si ho estimava que un dia va dir-nos: -Per ésser jo l'autor de "La filla del marxant" donaria tota la meva producció literària!

Les hem divulgat tant com hem pogut les seves cançons i fins en un recital dels que molt sovint fèiem en el Palau de la Música Catalana, després de cantar els clàssics, quan vingué la

part dedicada a autors catalans anaven en programa dues cançons d'Apelles Mestres. I un "savi" va dir-nos: -Home, Vendrell, per què al costat de coses tan escollides i musicals hi poseu "couplets?".-

No vàrem contestar per prudència i vàrem pensar: -Senyor, perdoneu-los que no saben el que es diuen!- I gràcies a Déu el temps ens ha donat la raó.

Escolteu ara dues cançons del nostre immortal Apelles Mestres i vosaltres direu la darre-ra paraula.

CAMÍ DE LA FONT

La fadrina va a la font
a buscar un cantiret d'aigua,
refilant com un ocell
i saltant com una daina.

Al passar prop del molí
troba algú que l'esperava,
troba el fill del moliner
que li fa la mitja rialla.

-Si em donessis un clavell
jo te'n donaria un altre;
si em donessis un petó
jo te'n tornaria quatre.-

Quan arriba de la font
li botzina així sa mare:
-Molt trigaves a tornar!
-És la font que a penes raja.

-Molt despentinada véns!

-És que el vent m'ha escabellada.

-Molt enfarinada véns!

-És la pols que aixeca l'aire.

-Jo no veig que faci vent
ni que aixequi pols tan blanca!

-Aquí dalt potser que no...

allà baix fa un altre oratge.-

~~~~~

CANÇÓ DE TAVERNA

A la taverna d'en Mallol
s'hi riu i plagueja;
a la taverna d'en Mallol
molts hi entren amb lluna i en surten amb sol.

A la taverna d'en Mallol
s'hi beu i s'hi juga;
a la taverna d'en Mallol
dels diners que hi entren no se'n torna un sol.

A la taverna d'en Mallol
s'hi canta i s'hi balla;
a la taverna d'en Mallol
tal hi entra donzella que en surt com Déu vol.

A la taverna d'en Mallol
hi ha hagut punyalades;
a la taverna d'en Mallol
diuen que eren quatre contra un home sol.

A la taverna d'en Mallol
no tot són rialles;

a la taverna d'en Mallol
han tancat les portes en senyal de dol.

~~~~~

I crec, estimats amics, que ha arribat
l'hora de fer punt i a part; si no ens allarga-
ríem massa i ens mancaria temps per a acabar la
tasca imposada.

Resten encara tantes coses a dir de la can-
çó catalana que ho deixarem per un altre dia i
així donarem pas a un breu comentari sobre la
cançó clàssica i romàntica, tal com us hem pro-
mès.

~~~~~

La música, com la literatura, ha tingut la
seva època d'or. L'època del classissisme. Qui
ha assaborit els clàssics i se n'ha saturat com
nosaltres, no podem capir com a través dels anys
hem pogut baixar tan avall. Si en aquella època
els clàssics italians, Caldara, Monteverde,
Scarlatti, Stradella i els alemanys i vienesos
Haynd, Mozart, Beethoven, Schubert, -no diem
Bach perquè va estar gairebé un segle ignorat-
eren aplaudits pel públic, vol dir que aquesta
música selecta arribava al ~~múlik~~ poble. I com
pot ésser, doncs, que després de l'època romàn-
tica -que també fou una època florent- hàgim
caigut tan avall? És culpa del públic que ha per-
dut el gust i la sensibilitat o és culpa dels
artistes i poetes que s'han anat vulgaritzant i
han desorientat el públic amb les seves vulga-

ritats? Quina llàstima que aquelles àries antigues, aquelles cançons que foren en son temps obres assequibles i compreses pel gran públic, s'hagin convertit en obres selectes i per a un públic de minories! La veieu, la decadència? Quina llàstima que les ràdios, aquestes ràdios que ens envien dintre la llar tant de verí amb les vulgaritats d'una música prostituïda, no propaguin una mica més la música selecta!

No ens desviem, però, del tema que ens ha reunit aquí i seguim amb la cançó.

En l'època clàssica la cançó va ésser cultivada per Haynd, Mozart, Beethoven etc. Com que eren genis, les seves cançons eren genials també, però on la cançó agafa la seva veritable volada, la seva veritable personalitat, és en iniciarse el romanticisme amb Schubert i Schumann. Schubert encara el trobem una mica clàssic, però ja inicia el romanticisme i ben aviat hi cau de ple. Seguidament, Schumann n'havia de crear l'època; l'estil.

Els clàssics italians crearen l'ària. Els músics de Centre-Europa, seguint l'esperit del popular, crearen la cançó, i aconseguiren la plenitud, d'aquesta petita, però gran expansió artística, aquests dos genis del romanticisme: Schubert i Schumann.

De Schubert no ens entretindrem a donar-ne notes biogràfiques, perquè la seva vida ha estat divulgada, amb més o menys veracitat, en molts llibres i diversos films. Parlarem només del músic.

Quina llàstima que Déu li donés una vida tan curta! Schubert morí als 31 anys; i si un home en tan curta vida ens ha deixat una font tan abundosa d'inspiració, una obra tan copiosa i de mèrits tan extraordinaris, què no hauria creat en la seva maduresa si hagués viscut setanta o setanta-cinc anys com va viure Haynd? Ja ho va dir Beethoven el dia que va conèixer la música d'aquell jovincell: - Duu a la seva ànima la flameta divina! És una brasa de foc sagrat!

Schubert va escriure més de sis-centes vint cançons i mireu si ha estat sempre un dels nostres més estimats autors, que n'hem cantades més de dues-centes durant la nostra vida de cantants.

Un dia volíem qualificar els autors més genials i diguem: -Bach, és el pare de la música; Mozart, és la música mateixa; Beethoven, és l'ànima de la música; Schubert, és el perfum de la música; i Schumann, és el poeta de la música.

Si amics, Schubert és tot perfum, tot esperit i tot flameta ~~vivax~~ divina! La seva melodia és sempre alada com el perfum. Mai no s'empudega amb el baf de la terra. La seva música és com la humil violeta bosquetana, que la trepitgem, la maseguem sota els nostres peus i mentre la part material de la flor es barreja i s'ofega la seva formosor en el fang, el perfum us omple el pit en pujar al cel amunt, on tot es purifica.

Quantes vegades hem sentit cantar les seves cançons per aquella mena de cantants de qui

abans parlàvem, i hem vist com feien amb l'obra genial el que nosaltres fèiem amb la humil violeta. Que amb poc sentit de l'esperit de l'obra matant-la amb desafinacions i amb un desequilibri rítmic i sense cap noció dels temps musicals, han triturat l'obra i n'han ofegat tota bellesa. Ah, però, el perfum, l'esperit, ens ha trucat el cor fugint del turment i del fang de la terra per a enlairar-se cel amunt amb la seva flameta divina, salvant-se d'aquell masegament barroer i ignorant!

Provarem de fruir del perfum de l'obra de Schubert amb les cançons: "On vas?" i "La truita"

ON VAS?

Un xaragall jo oïa
de clara deu brollant,
qui vers la vall corria
fressós remorejant.

No sé pas com s'esqueia
ni qui m'ha aconcellat,
també jo avall la serra
trescava amb mon gaiat.

Avall, avall amb calma
jo el clar xaragall seguí
qui sempre remorejava
tan fresc i tan cristallí.

És eixa doncs ma via?
Veiam on vas? Segueix!
que'l teu murmuri encisa
i el cor m'entenebreix.

Què dic murmuri, i ara?
No és cap murmuri, no!

Dins l'aigua són les nàiades
qui entonen sa cançó.

Doncs noi deixa estar que cantin
i gai fés ton camí,
que l'aigua prou s'empassa
les rodes del molí.

&&&&&&&&&

LA TRUITA

A dins la torrentera
la truita vigilant
d'aquí d'allà lleugera
saltava capbucant.
Arran de l'aigua blava
jo anava apoc a poc
i'l meu mirar encisava
la gràcia del séu joc.

Enfront a l'altra riba
vell pescador pacient
llençava vers l'esquiva
son àm inútilment.
Vaig dir-li: -Aquesta lluita
perduda tens, bon jai.
Ton àm la llesta truita
no picarà pas mai.

El pescador se'm gira
i en eix instant mateix
el fons de llot regira
i l'aigua enterboleix.
El vell de mi es revenja.
La canya ha retirat.

I del seu àm hi penja
el pobre peix burlat.

~~~~~

I per a cabar aquesta conversa, potser ja un xic massa llarga, i per a cloure aquesta vetllada, demanarem l'ajut a Schumann; el poeta de la cançó; el romàntic per excendència. El romàntic pur, d'un romàntisme que no és mai malaltís; sempre poeta! I poeta que sap veure la bellesa de les coses de la naturalesa, i noblement en la forma i en la manera d'expressar-les, ens descobreix idees i móns no imaginables i desconeguts dels mortals.

Schumann, com Schubert, són els qui per la seva qualitat i quantitat han ennoblit i aristocratitzat aquest gènere de composició tan popular a Alemanya i tan admirat i estimat mundialment.

EL CEL HA FLORAT UNA PERLA

Del cel fins l'ona una perla caigué.
Perduda del tot per sempre es cregué.
Petxina gentil la copçà amb amor:
"Vina i reposa en el meu cos!"
"D'aital tresor jo en sóc avara!"
"Dormin damunt de l'aigua clara!"

"Tú ma alegria, tú ma dolor,
"qui vens del cel pel meu amor!
"Déu meu! Permet que en mon cor que s'es-
verla
"jo pugui eternament haver-la!

Oh tú, la més hermosa i fina perla!

~~~~~

EL NOGUER

De casa al llindar hi ha un verd noguer,
ple de vida i flaire
exten son brancatge ombriu.
Guarnit és de flor que dóna pler,
quan la besa l'aire
se gronxa dólç i riu.

Les flors barrejant els seus petons
amb el vent cantaire
doblegan son cap joliu,
i parlen d'una dozella
que plora sens treva,
sense illusions,
sense saber per què ho fa;
i diuen que és bella
amb un parlar que ningú entendrà!

Parlen de noccs per l'any que ve.
La noia és pia
i angoixa té
mentre que somnia
sota del verd noguer!

~~~~~

I ara senyores i senyors, gràcies per la
vostra atenció. La conversa és acabada.

~~~~~

Emili Vendrell →
Ciutat del 5 al 8 Dembre 1951

1

En trobar-me a Barcelona després de les
meves excursions exigides per la meua carrera
del Teatre, he experimentat un menester que
m'omplena de joia de poquerivos-el comunicar.

L'amor a la canço, que tant per les seves
exaltacions, com per el que significa de lli-
gams estrets, entre els temps primacers de les
meves tasques i l'avui de les realitats im-
placables de la vida, m'ha aconsellat un acte
d'intim homenatge ofert a les meves devo-
cions, aquelles devociions que, cobejades prop
el Mestre Millet, no m'han mai abandonat,
i ara truquen a les portes del meu esperit
com un imperatiu sentimental.

Hem ací perquè, estimats amics que m'es-
colten, he resolt de deixar-me caure a pleret
d'aquest costat, el proper diumenge al matí,
al Teatre de Novetats. segur de poquer-ho fer,
en el caliu de la mes perfecte convivència
amb ^{tots} vosaltres.

La paternitat de Schumann, no pot esser

desmentida per aquells que, com nosaltres 2.
sentim l'amor al bell cantar.

En "Els amors del poeta" Schumann hi essences.

Es per això que cada cop que l'escoltem
renovella en nosaltres el carient de les primeres
emocions, que son sempre les mes efectives.

I es amb veritable emoció que vos faig present
el meu propòsit, segur de que en fer-ho així,
cumplo amb un deure que de fa temps
m'havia imposat.

Però no sempre, hom pot fer el que voldria;
si una que altra vegada s'escan de poder-ho fer,
el deixar-ho de banda no tindria perdó.

Es per això que no vui defugir aquesta evinentesa.

Penseu que tot allò que pugui venir en
ajut de la compenetració que jo voldria seguida-
ment amb el meu poble, significa per a mi,
alguna cosa que no sabria explicar-hos.

Tant de bo, que les paraules que en aquests
moments no vos dic, pugui veure's substituïdes
per les cançons que us prometo.

De Schumann i de la Terra; de tot el m'hi

Deixem ara la canço' popular per
a parlar una mica de la canço' creada
pels nostres ^{més} eminents músics.

Hem dit que el veritable cantaire no
és el que canta sinó el que fa cantar; i
qui ha fet cantar millor ^{i més riuó els} que els nostres
Nicolan i Millet?

Quan ^{vaig conèixer} al Mestre Nicolan, jo era molt
jovenet. La seva figura venerable; la ^{me} seva
seva veu ^{grau} profunda i noble, el seu ^{primer} damunt
caminar pausat em donava la impre-
sio que era un home que trepitjava
fort; se'n va d'on volia anar; era un
home que anava ^{segur} per damunt les coses
del món i que mai no el podrien
entrebanar les coses baixes de la vida,
perquè el seu esperit anava sempre
amunt, amunt... guiat per un gran
ideal.

~~Quan vaig conèixer~~

~~Quan vaig conèixer~~ jo era molt
jovenet. Com per instint ^{jo} ni acostava
sempre amb entusiasme admiratiu

i callat a aquells homes en els quals descobria el foc sagrat que els il·luminava el rostre com homes escollits per Déu.

I no m'hi acostava per a observar - pobret de mi - sinó amb l'intent de fondre'm en aquella atmosfera dolça i càlida que tan sols la seva presència, aixecava.

I si el Mestre Nicolau era un home que trepitjava fort, el mestre Millet era una flama vivent. Tot esperit! Semblava cantellut i era tot tendresa, dolç com un gran infant; amb una visió elevada de les coses dintre d'una gran ingenuïtat.

Verdaguer, Nicolau, Millet!

Heus ací tres titans de la lírica catalana, que amb tot i ésser tan nostra, és avui universal. Perquè l'art gran es viu en tota la seva puresa no coneix fronteres; i no hi fa res que la pàtria del geni sia petita en territori. Guimerà en va tenir prou amb "Ferra Baixa" per ésser admirat per tot el món.

J. Verdaguer amb la seva "Atlàntida"
Nicolau amb la seva meravellosa obra
coral, i Millet amb el nostre Orfeo' Cata-
là s'han fet admirar i estimar de
tot el món i avui són famosos per tot
arreu.

Verdaguer, Nicolau, Millet!

A ells devem la nostra existència
com a cantaires. I aquí està la nostra
gran responsabilitat: en saber fer-nos
dignes de l'herència espiritual que ens
descarem per la superació de la nostra
ànima i pel bé de la ^{nostra missió} ~~esperit de la pàtria~~.
~~comunitat de la nostra època!~~
Els han estat el miracle ~~de la nostra època!~~ ^{obra} ~~esperit~~!

Verdaguer i Nicolau amb la seva mera-
vellosa ~~o gegantina obra~~ ^{ens han fet conèixer la nostra anima ens ha} i Millet desvet-
llant ~~nos~~ l'esperit de l'obra una mica cada
dia.

Quieu, ~~anima~~ si és veritat que són rius
perpetuament aca i sempre en la seva
obra:

Rains i espigues.
Sospirs.

Voldria, abans de deixar la nostra canço parlar una mica d'apel·les mestres i de les seves cançons. D'aquestes cançons que tantes coses ens saben dir, també, en aquesta època tan desorientadora que malbau, radament patim tots els amants de les coses selectes i exquisides.

Sembla que es comença a fer justícia a apel·les mestres, però jo crec que encara no se li fa la justícia que es mereix.

Tots els que l'estimen fem coses perquè els que no l'estimen acabin a la fi per estimar-lo i perquè els que no el coneixen encara es vagin interessant per a la seva obra.